

Warszawa 20.09.2020

Dr hab. Łukasz Błaszczyk, prof. AM
Dziedzina sztuk muzycznych
Dyscyplina artystyczna instrumentalistyka
Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

magistra Szymona Teleckiego

Zleceniodawca recenzji

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie na podstawie art. 178. ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz art. 14 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytułach w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789)

Do nadesłanej mi przez prof. dr hab. Pawła Łukaszewskiego – przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina uchwały z dnia 08.07.2020 r. o wyznaczeniu mojej osoby recenzentem rozprawy doktorskiej magistra Szymona Teleckiego została dołączona następująca dokumentacja:

- kompletna dokumentacja zawierająca wszystkie niezbędne informacje o kandydacie
- dokumentacja dorobku (kserokopie programów koncertów, afiszy, dyplomów)
- 1 egzemplarz pracy doktorskiej pt. **„Poczucie czasu i przestrzeni nośnikiem tworzenia pożądanego wyrażenia wykonawczego na przykładzie *Koncertu skrzypcowego i Koncertu na dwoje skrzypiec i orkiestrę* Tadeusza Paciorkiewicza”**
- Dzieło artystyczne w postaci nagrań na płycie CD
- Aneks – aktualizacja dokumentacji działalności artystycznej doktoranta w latach 2017-2020

Podstawowe dane o doktorancie oraz opis dorobku artystycznego

Szymon Telecki urodził się w _____ Ukończył Ogólnokształcącą Szkołę Muzyczną im. H. Wieniawskiego w Łodzi. Studia muzyczne podjął w Akademii Muzycznej im. Fryderyka Chopina w Warszawie w klasie prof. Tadeusza Gadziny. W roku 2011 ukończył trzyletni staż artystyczny na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina również w klasie prof. Tadeusza Gadziny, a od 2014 roku jest doktorantem tejże uczelni na Wydziale Instrumentalnym w specjalności gra na skrzypcach.

Szymon Telecki brał również udział w mistrzowskich kursach skrzypcowych prowadzonych przez prof. Wandę Wilkomirską, prof. Tomasza Tomaszewskiego oraz prof. Krzysztofa Węgrzyna. Był stypendystą Fundacji J&S Pro Bono Poloniae w Warszawie oraz wieloletnim stypendystą Fundacji Inicjatyw Kulturalnych w Radomsku. W roku 2015 otrzymał stypendium Rektora Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina dla najlepszego doktoranta na Wydziale Instrumentalnym.

Jak się dowiadujemy z dokumentacji Szymon Telecki jest laureatem licznych nagród na konkursach skrzypcowych i kameralnych we Włoszech i na Malcie, w większości zdobytych z pianistą Pawłem Pawlikiem, z którym doktorant współpracuje od roku 2007, tworząc Telecki&PawlikDuo. Nie umniejszając nic tym osiągnięciom konkursowym, trudno oprzeć się wrażeniu, iż jest to dorobek dość skromny, w którym widoczny jest brak nieco bardziej prestiżowych konkursów.

Niezwykle cenną cechą doktoranta jest jego aktywność na różnych płaszczyznach życia muzycznego w Polsce. Z dużym zaangażowaniem opisuje w dokumentacji swoją pasję do pedagogiki, zapewne zaszczerpioną przez jego wieloletniego mistrza prof. Tadeusza Gadzinę. Olbrzymi szacunek dla pedagoga, widoczny w każdym zdaniu, świadczy o niezwykle relacjach łączących obu artystów. Jeszcze w czasie odbywania stażu artystycznego w roku 2013 Szymon Telecki rozpoczął pracę jako pedagog skrzypiec w Państwowej Szkole Muzycznej I st. w Sierpcu. W roku 2018 rozpoczął również pracę w Zespole Szkół Muzycznych w Siedlcach, a w roku akademickim 2017/18 odbył staż w ramach programu Erasmus+ jako asystent w klasie skrzypiec prof. Yuri Nasushkina w Oviedo w Hiszpanii.

Z dokumentacji wyłania się nam sylwetka doktoranta również jako sprawnego organizatora i popularyzatora muzyki polskiej. Szczególne zasługi należy mu przypisać w dziele upowszechniania i badania spuścizny kompozytorskiej Tadeusza Paciorkiewicza. Szymon Telecki od momentu ukończenia studiów wielokrotnie wykonywał oba koncerty skrzypcowe, które finalnie stały się dziełem artystycznym niniejszego doktoratu. Z przedstawionej dokumentacji można wyciągnąć wniosek, iż z twórczości Tadeusza Paciorkiewicza uczynił on główną oś swojej aktywności koncertowej. Mnogość wykonań przez doktoranta *Koncertu skrzypcowego i Koncertu na dwoje skrzypiec* Paciorkiewicza (z towarzyszeniem prof. Tadeusza Gadziny) czyni go z pewnością osobą uprawnioną do podjęcia tematyki zawartej w tytule doktoratu.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska Szymona Teleckiego składa się z nagrania będącego dziełem artystycznym, na które składają dwa koncerty Tadeusza Paciorkiewicza: *Koncert skrzypcowy* oraz *Koncert na dwoje skrzypiec*, oraz z obszernej pracy pisemnej, która stanowi dla mnie niezwykle wartościową publikację odnoszącą się do twórczości tego wybitnego kompozytora.

Wykonawcami na dołączonej płycie CD są:

- Szymon Telecki – skrzypce, Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Częstochowskiej, Adam Klocek – dyrygent (Koncert skrzypcowy)
- Tedeusz Gadzina, Szymon Telecki – skrzypce, Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Częstochowskiej, Adam Klocek – dyrygent (Koncert na dwoje skrzypiec)

Całość została zarejestrowana i wydana przez firmę DUX.

Pierwszą pozycją na płycie jest skomponowany w 1955 roku *Koncert skrzypcowy* Tadeusza Paciorkiewicza. Jest to kompozycja o klasycznej budowie trzyczęściowej z bardzo rozbudowaną kadencją w części pierwszej. Pod względem stylistycznym doskonale mieści się w sformułowanej przez samego kompozytora koncepcji wypełnienia luki pomiędzy tradycją a awangardą.

Cyt.: „...*Moja muzyka wykonywana była w filharmoniach, operach, przez zespoły zawodowe, amatorskie i studenckie. [...] Być może moja muzyka wypełnia lukę pomiędzy tradycją a muzyką awangardy? Chciałbym aby tak właśnie było.*”

Istotnie, w koncercie odnajdujemy nowatorskie rozwiązania harmoniczne, skomplikowane i nieregularne struktury rytmiczne oraz instrumentację będącą ważnym elementem tworzenia formy tego koncertu. Jednocześnie klasyczna budowa dzieła, tradycyjny zapis oraz tradycyjne techniki wykonawcze umieszczają je właśnie w tej przestrzeni, którą swoją muzyką chciał wypełniać Tadeusz Paciorkiewicz.

Cyt.: „*Nieodłączną cechą moich utworów jest emocjonalność, bez której muzyka jest martwa i nudna, a nuda jest przecież wrogiem sztuki*”.

Te słowa kompozytora również doskonale oddają kierunek, w którym powinien zmierzać wykonawca interpretując *Koncert skrzypcowy*.

Czy taką interpretację otrzymujemy w wykonaniu Szymona Teleckiego? W dużej mierze tak. Artysta z dużą odpowiedzialnością i pokorą przygotowywał się do wykonania tej kompozycji. Nieoceniona zapewne była w tym wypadku pomoc jednego z pierwszych wykonawców dzieła prof. Tadeusza Gadziny, który prawdopodobnie miał istotny wpływ na końcowy efekt całości. Z przypisów w pracy dowiadujemy się również, iż doktorant konsultował własną interpretację z prof. Wandą Wiłkomirską, której pierwotnie ów koncert miał być dedykowany. Wszystko to wskazuje, iż mamy do czynienia z interpretacją głęboko przemyślaną. Słuchając wykonania Szymona Teleckiego od pierwszych taktów można wyczuć bardzo osobisty stosunek do muzyki Paciorkiewicza. Jego interpretacja jest niezwykle spójna i czytelna pod względem budowy napięć i kulminacji. Również energetyka gry i emocjonalność, zarówno we fragmentach wirtuozowskich jak i w częściach lirycznych, dobrze oddaje charakter muzyki Paciorkiewicza. Zarówno karkołomna kadencja jak również długie fragmenty skomplikowanych struktur melodyczno - rytmicznych są wykonane sprawnie technicznie, co świadczy o dużych umiejętnościach skrzypka. Pewne zastrzeżenia w moim odczuciu może budzić niezbyt precyzyjna intonacja w niektórych bardziej skomplikowanych technicznie fragmentach, co zaburza słuchaczowi klarowne odczytanie harmonii. Nie zamierzam jednak czynić z tego powodu szczególnych zarzutów, gdyż są to momenty incydentalne, niemające większego wpływu na całościowy odbiór.

Jednakże całkowicie niezrozumiałą jest dla mnie fakt zamieszczenia w pracy doktorskiej nut nowego opracowania graficznego koncertu, które w bardzo wielu fragmentach różni się materiałem muzycznym od wykonania zarejestrowanego na płycie CD. Czasem są to pojedyncze nuty, a czasem całe sekwencje. Jak sam doktorant informuje na pierwszej stronie nut koncertu jest to jego własne opracowanie. Z dużym zaskoczeniem słuchałem więc

nagrania, w którym jest tak wiele różnic w stosunku do tekstu zawartego w materiale nutowym. Rodzi to pytanie czy są to błędy w materiale nutowym czy są to błędy w wykonaniu dzieła względem rękopisu kompozytora. Ponieważ w pracy pisemnej nie znalazłem odpowiedzi na moje zastrzeżenia, uważam to za poważne niedociągnięcie doktoranta. Inną budzącą moje zastrzeżenia kwestią jest zawarta w nowym opracowaniu graficznym aplikatura. Doktorant, podejmując się autorskiego opracowania koncertu powinien wykazać się większą konsekwencją w jego realizacji. Jako przykład podam takty 119-120, gdzie doktorant umieszcza sugerowane przez siebie palcowanie nad każdą nutą w obu taktach, a przy nie mniej skomplikowanych technicznie fragmentach, przez wiele długich taktów nie znajdziemy żadnej sugestii dotyczącej aplikatury. Ostatnią rzeczą, której mógłbym wymagać od doktoranta jest umieszczenie nad każdą nutą w koncercie swojego pomysłu na palcowanie, jednakże są zasady, które przy opracowaniach wykonawczych powinny być stosowane.

Drugim dziełem Tadeusza Paciorkiewicza zarejestrowanym na płycie CD jest skomponowany w 1983 roku *Koncert na dwoje skrzypiec*. Choć dzieło to dzieli aż 28 lat od daty powstania omawianego wcześniej *Koncertu skrzypcowego*, odnajdujemy w nim wszystkie charakterystyczne cechy języka kompozytorskiego Paciorkiewicza. Kompozycja ta również posiada klasyczną trzyczęściową budowę choć tym razem bez kadencji. Formuła koncertu podwójnego pozwoliła kompozytorowi stworzyć dzieło, które śmiało można by nazwać „niekończącym się dialogiem”. I nie jest to tylko dialog pomiędzy dwojgiem solistów. Jak pisze w swojej pracy doktorant:

„Samodzielna partia orkiestry, daleka od funkcji jedynie akompaniującej, dialoguje z solistami, często wspierając ich głosy, a także wylania się na pierwszy plan w postaci pojedynczych instrumentów lub małych grup instrumentów jako trzeci solista”.

Paciorkiewicz, dzięki swojej niezwykle wyobraźni muzycznej, postawił przed solistami i orkiestrą niezwykle trudne zadanie odnalezienia wyjątkowych emocji w gąszczu harmonii, rytmu i piętrzących się trudności technicznych, ale także odpowiedniego dystansu. To wszystko odnajdujemy w interpretacji Tadeusza Gadziny, Szymona Teleckiego i Orkiestry Symfonicznej Filharmonii Częstochowskiej pod dyrekcją Adama Klocka. Z olbrzymią przyjemnością słuchałem tego dzieła, zinterpretowanego w sposób tak czytelny, spójny i klarowny. Zarówno burzliwe i dramatyczne fragmenty, jak i długie rozmarzone frazy sprawiają wrażenie prowadzenia inteligentnego i mądrego dialogu pomiędzy wszystkimi wykonawcami.

Praca pisemna, która jest nierozłączną częścią całego doktoratu pt. **„Poczucie czasu i przestrzeni nośnikiem tworzenia pożądanego ekspresji wykonawczej na przykładzie *Koncertu skrzypcowego* i *Koncertu na dwoje skrzypiec i orkiestrę Tadeusza Paciorkiewicza*”** to niezwykle obszerna rozprawa naukowa, w której autor prezentuje własne spojrzenie na problematykę zawartą w tytule. Całość podzielona jest na sześć rozdziałów. Pierwsze dwa rozdziały doktorant poświęca na zgłębienie tajemnicy czasu i przestrzeni w sztuce gry skrzypcowej. Jest to niezwykle cenna lektura, bogata w cytaty wybitnych filozofów, naukowców, muzyków i muzykologów. Jak sam autor pisze:

„Inspiracje zaczerpnięte z teorii filozoficznych poszerzają horyzonty w wyobraźni służącej do kreowania kształtów muzycznych.”

Autor szukając tychże inspiracji zapoznaje czytelnika z koncepcjami czasu i przestrzeni m.in.: Platona, Arystotelesa, Archimedesesa, Immanuela Kanta, Romana Ingardena, Hermanna Minkowskiego, Brelet Gisele, Tadeusza Wrońskiego i wielu innych. Tak szeroki zakres badań podjętych przez doktoranta świadczy o niezwykle wnikliwym podejściu do problematyki zawartej w temacie doktoratu.

Kolejny rozdział w całości poświęcony jest życiu i twórczości Tadeusza Paciorkiewicza. Autor szczegółowo zapoznaje czytelnika z biografią kompozytora, ale co najważniejsze z wprawą muzykologa dogłębnie analizuje jego język kompozytorski, nie pomijając oczywiście tematyki czasu i przestrzeni. Można tu odczuć prawdziwą fascynację autora twórczością Paciorkiewicza, ale też dobrą znajomość jego dorobku kompozytorskiego.

Trzy ostatnie rozdziały poświęcone są koncertom, które stanowią dzieło artystyczne niniejszego doktoratu. Zarówno *Koncert skrzypcowy* jak i *Koncert na dwoje skrzypiec* jest tu poddany analizie zarówno formalnej jak i wykonawczej. Autor nie pomija również genezy powstania obu dzieł oraz tła historycznego, co jest kwestią niezwykle istotną w pracy naukowej, jaką ze swej natury powinien być doktorat. Dużą wartością podjętej przez doktoranta analizy obu dzieł jest też skoncentrowanie się nie tylko na partiach solowych, czego często jesteśmy świadkami w tego typu pracach, ale świadome umieszczenie partii skrzypcowych w kontekście orkiestry symfonicznej. Jest to o tyle istotne, iż Tadeusz Paciorkiewicz nie zmarginalizował orkiestry do roli jedynie akompaniatora, ale stworzył z niej dla solistów pełnoprawnego partnera. Warto w tym momencie zauważyć też, że autor w szczegółowej analizie problemów wykonawczych obu koncertów posługuje się pięknym i klarownym językiem, unikając często niestety stosowanych w doktoratach potocznych zwrotów zapożyczonych z naszej kuchni skrzypcowej.

Pracę zamykają dwa aneksy, w których znajdujemy nowe opracowania graficzne *Koncertu skrzypcowego* i *Koncertu na dwoje skrzypiec* Tadeusza Paciorkiewicza. O moich zastrzeżeniach dotyczących tej części pracy napisałem już we wcześniejszej części recenzji.

Podsumowując moją recenzję chciałbym wyrazić olbrzymią satysfakcję i wdzięczność zarówno pod adresem doktoranta – Szymona Teleckiego, jak i jego promotora – prof. Tadeusza Gadziny za podjęcie się trudu przybliżenia środowisku muzycznemu w naszym kraju dwóch znakomitych dzieł Tadeusza Paciorkiewicza. Oba koncerty nie są niestety obecne w powszechnej świadomości melomanów i nie są doceniane tak jak na to zasługują. Być może płyta z nagraniem koncertów dokonany przez doktoranta i jego promotora przyczyni się do częstszej obecności dzieł Tadeusza Paciorkiewicza na scenach naszych filharmonii.

Konkluzja

Praca doktorska pana Szymona Teleckiego pt.: „Poczucie czasu i przestrzeni nośnikiem tworzenia pożądanej ekspresji wykonawczej na przykładzie *Koncertu skrzypcowego* i *Koncertu na dwoje skrzypiec i orkiestrę* Tadeusza Paciorkiewicza” jest niezwykle cennym dziełem zarówno pod względem artystycznym jak i naukowym. Problematyka czasu i

przestrzeni w muzyce od wieków daje asumpt do tworzenia nowych teorii, badań i odkryć. Podjęcie tak trudnej tematyki zasługuje na pełne uznanie, biorąc pod uwagę nie tylko niezwykle bogatą bibliografię, ale przede wszystkim logiczne wnioski i tezy stawiane w pracy. Również dzieło artystyczne jest na wysokim poziomie. Moje zastrzeżenia budzą liczne różnice pomiędzy materiałem muzycznym nagrania *Koncertu skrzypcowego* a zapisem nutowym, który w moim rozumieniu powinien być nowym opracowaniem tego dzieła. Podejmując się próby rozpropagowania tej kompozycji wśród nowych pokoleń polskich skrzypków należałoby zachować spójność pomiędzy dokonanym nagraniem a opracowaniem nutowym. Pomijając te zastrzeżenia uważam, że praca doktorska pana Szymona Teleckiego stanowi jego autorski wkład w rozwój naszej dyscypliny artystycznej. Dlatego też stwierdzam, że doktorant spełnił wszystkie wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wniosuję o przyznanie Szymonowi Teleckiemu stopnia doktora sztuk muzycznych.